

GREENPEACE

Magazín
L É T O 2 0 0 1

**Greenpeace
v akci
2000**

Březen - Pochod proti GMO na Karlově mostě.

Duben - Greenpeace instaluje solární elektrárnu na první školu.

Květen - Protest před japonskou ambasádou za propuštění 4 aktivistů.

Červen - Protest proti dumpingovému vývozu elektřiny z Temelína.

Červen - Greenpeace označuje geneticky manipulované potraviny v supermarketu Billa.

Červen - Nechceme jíst manipulované Frankensteinovo jídlo.

Greenpeace v akci Rok 2000 v České republice

Červenec - Brutálně potlačený protest před Státním úřadem pro jadernou bezpečnost.

Září - Greenpeace připomíná odpovědnost vlády v případě havárie Temelína.

Říjen - Greenpeace upozorňuje na nebezpečné hračky z PVC.

Listopad - TESCO stále ještě prodává nebezpečné hračky z PVC.

Listopad - Hostina slepých symbolizuje, že nevíme, zda jíme manipulované potraviny nebo ne.

Prosinec - Greeneticky manipulované organismy ohrožují motýly.

Dne 4. dubna 2001 uvalila vláda kanadské provincie Britská Kolumbie moratorium na další těžbu dřeva v deštném pralese Great Bear Rainforest. Reagovala tak na mnoho let trvající protesty ochránců přírody, při nichž bylo tisíce lidí zatčeno a odsouzeno do vězení. Mezi těmito "vězni svědomí" byla i 72. letá prababička Betty Kravczykova, která dostala rok vězení za to, že během pokojného protestu seděla na lesní cestě dřevařské společnosti Interfor. Great Bear Rainforest (deštný prales velkého medvěda) je vůbec největší deštný prales mírného pásma. Je domovem pro tisíce druhů rostlin, ryb, ptáků a zvířat včetně vzácného bílého medvěda kermodova, kterému místní indiáni říkají medvěd-duch.

Obsah

Dostanou rybí mutanti

zelenou?

4

Z U Z A N A P I N K O V Á

Experimenty s geneticky manipulovanými rybami jsou zahráváním si s ohněm. Některé studie prokazují, že únik i jediné manipulované ryby na svobodu může přivodit zánik celé populace vlastního rybího druhu.

Holky v kapele

to mají jinak

6

V L A D I S L A V Č A P E K

Co se týče postavení ženy, propadám občas skepsi. Muži a ženy se spolu musejí znovu a znovu učit komunikovat, soudí známá feministka a kytaristka dívčí skupiny Zuby nehty Pavla Jonnsonová Slabá.

Monsanto versus

Percy Schmeiser

8

Č E S T M Í R H R D I N K A

Firma Monsanto vyhrála soud nad farmářem Percy Schmeiserem, který údajně ilegálně pěstoval na svém poli geneticky manipulovanou řepku, na kterou má tato firma patent. Schmeiser ale tvrdí, že je nevinen.

Deštný prales velkého

medvěda zachráněn!

10

J I Ř Í T U T T E R

V dubnu vyhlásila vláda kanadské Britské Kolumbie moratorium na těžbu dřeva v deštném pralese Great Bear Rainforest, o jehož záchranu se téměř 10 let vedl tuhý boj.

Toto číslo Magazínu Greenpeace vychází dne 1. srpna 2001 v elektronické podobě na internetové adrese: www.greenpeace.cz

Magazín **GREENPEACE**

časopis pro ochranu přírody a životního prostředí

Číslo 2 (léto), VIII. ročník, červen 2000

Vydává: Greenpeace Česká republika

Adresa redakce:

Českomalínská 27

tel.: 02/2431 9667

fax: 02/311 22 89

e-mail: vvasku@cz.greenpeace.org

internet: www.greenpeace.cz

Šéfredaktor: Václav Vašků

Redakční rada: Ing. Jiří Tutter, Dr. Čestmír Hrdinka, Hana Vosmíková, MUDr. Miroslav Šuta, Jakub Kašpar, Jan Wunsch, Jana Müllerová, Jitka Maudrová, Katka Pařízková

Grafická úprava: Tomáš Jelínek

Ilustrace: Šárka Krejčíková

Tisk: Studio Vavřinec

Registrováno MK ČR 6616

ISSN 1211 8168

Podávání novinových zásilek povoleno Ředitelstvím pošt Praha, čj. NP 2417/1993 ze dne 14. 12. 1993

Tištěno na 100 % recyklovaném, chlorem neběleném papíře

Milí čtenáři,

v návalu práce a horkých událostí těchto dnů jsme s Vámi zapoměli oslavit jedno malé výročí: česká pobočka Greenpeace má za sebou prvních deset let činnosti. Do zakládacích listin nás napadlo podívat se, až když jsme si všimli, jak opulentně své desetileté výročí oslavuje ODS a Playboy.

Přestože kancelář Greenpeace Československo byla oficiálně otevřena až v březnu 1992, svou činnost vyvíjela už mnoho měsíců předtím (povolení k činnosti dostala už v roce 1990). Místo oslav desetiletého výročí jsme však letos v březnu museli hájit svou holou existenci proti mocnému protivníkovi, který usiloval o náš skalp. Tím protivníkem nebyl nikdo menší než ČEZ, který nás žaloval o 5 milionů korun za údajné poškození "dobrého jména" (jako kdyby někdy nějaké měl).

Poškození dobrého jména jsme se měli dopustit tím, že jsme upozornili na podezření, že v Temelíně existují závažné bezpečnostní problémy a žádali jsme jejich řádné prošetření. Jak jsme zveřejnili již v magazínu 3/2000, obrátil se na nás přímý svědek nepovolené opravy potrubí hlavního primárního okruhu reaktoru, ke které mělo dojít v roce 1994. S touto informací jsme zpočátku zacházeli velmi opatrně. Několik měsíců jsme si prověřovali, zda nejde o provokaci a celou záležitost jsme konzultovali se špičkovými zahraničními odborníky na jaderné reaktory. Ti nás ale varovali, že pokud se podezření na nepovolenou opravu prokáže, mohlo by v Temelíně dojít k havárii s nedozírnými následky. Proto jsme na celou věc upozornili nejprve Státní úřad pro jadernou bezpečnost (SÚJB) a posléze vládu a prezidenta. Nakonec jsme podali trestní oznámení na neznámého pachatele. Dlužno dodat, že věc se stále táhne a zatím se jaksí nic nevyšetřilo.

SÚJB nejprve jakoukoliv možnost nepovolené opravy popíral. Podobně vyznělo i policejní vyšetřování. Zprostředkovali jsme proto kontakt experta SÚJB s naším svědkem. Dnes už SÚJB opatrně přiznává, že důležité dokumenty k tomuto případu opravdu nejsou v pořádku (zda se ztratily, nebo byly zfalšované, dosud nevíme) a věc se dále šetří.

A jak to dopadlo s žalobou ČEZ? Zástupci největší české společnosti se nakonec ani nedostavili k soudu. Že žalobu na Greenpeace stahují se soud dozvěděl až skrze média. Předsedkyně SÚJB Dana Drábová nyní veřejnost uklidňuje, že i kdyby se hlavní chladicí potrubí reaktoru přece jen utrhlo, zase tak moc se toho nestane. Zdá se, že se máme na co těšit...

Krásné léto za Greenpeace přeje

Václav Vašků

Dostanou rybí mutanti zelenou?

ZUZANA PIKNOVÁ

Na výzkumu geneticky manipulovaných ryb se v současné době podílí několik zemí včetně USA, Kanady, Nového Zélandu, Číny, Kuby a Velké Británie. Relativně nové vědecké metodě se přitom nevyhnuly takové druhy, jakými jsou losos, okoun, pstruh, platýs, tilápie, kapr nebo dokonce ústřice. Do genetické výbavy těchto ryb se vpravují geny pro tvorbu lidského nebo zvířecího růstového hormonu, které by měly zaručit, že ryba poroste rychleji a bude přijímat relativně méně potravy. Vykonstruované ryby však leckdy neodpovídají snům laboratorních vědecků. Chovné sádky opouštějí ryby v mnoha případech deformované, agresivní, neschopné plavat, přijímat potravu nebo se reprodukovat jako normální ryby. Geneticky manipulované ryby tak představují riziko nejenom pro ostatní přirozeně se vyskytující ryby, ale pro celou mořskou biodiverzitu. Pokud se totiž takové geneticky manipulované rybě podaří uniknout do otevřených vod, jen těžko ji lze povolat zpět.

Pokud dojde ke komerčnímu využití geneticky manipulovaných ryb, dříve či později se tyto uměle vytvořené ryby smísí s přirozeně žijícími. A to by mohlo znamenat katastrofu pro celou rybí populaci.

Není ryba jako ryba

Vypadá jako losos. Stěhuje se jako losos. Dokonce chutná jako losos. Ale zdání klame. Tento atlantický losos s uměle vpraveným genem pro růstový hormon pocházející z jiného druhu lososa (*Oncorhynchus quinnat*) byl zkonstruován ve vědeckých laboratořích americko-kanadské společnosti A/F Protein, Inc. Ta nyní netrpělivě čeká společně se svými 15 miliony geneticky manipulovanými lososími jikrami na stanovisko amerického Úřadu pro potraviny a léčiva (Food and Drug Administration - FDA), jenž by měl o dalším osudu geneticky manipulovaných ryb rozhodnout ještě během tohoto roku. Pokud se FDA vysloví kladně pro komerční využití geneticky manipulovaných ryb, stanou se z nás pokusní králíci v nebezpečném celosvětovém experimentu. Nikdo totiž není schopen odhadnout, jaké následky bude mít konzumace geneticky pozměněného rybího masa na naše zdraví.

Ale nejsme to jen my, kdo by na pokusy s manipulováním ryb mohl doplatit. Výzkumné studie dokazují, že světové zásoby přirozeně žijících lososů by se rapidně snížily poté, co by se přírodní lososi spářili s agresivními monstry pocházejícími z laboratoří genetických inženýrů. Jako by nestačilo, že divocí lososi již dnes rychle mizí následkem toxického znečištění, stoupající teploty moří a nákaz šířících se z komerčních lososích farem.

Transgenní losos roste 2-3 krát rychleji než jeho divoce žijící bratr. Cizí gen totiž způsobuje, že geneticky manipulovaná ryba roste nejen pouze během letních měsíců, ale prakticky celý rok. Velikost těla však není vždy výhodou. Díky vysoké míře nárůstu tkáňové hmoty jsou transgenní ryby věčně hladové, agresivní, hůře plavou, mají oslabený skelet a objevují se u nich časté deformace hlavy.

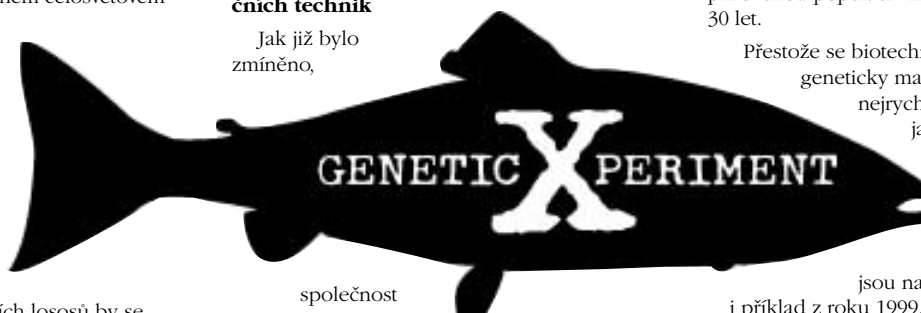
Až mě chytíš, tak mě sníš?

Pokud by transgenní losos unikl do volných vod, mohlo by to mít fatální následky. Situace, která by nastala, se označuje jako efekt „trojského genu“. Vědecké studie dokazují, že nové geny zakomponované do rybích buněk zvyšují úspěšnost geneticky manipulovaných ryb při páření, ale současně také snižují životaschopnost jejich potomstva. Výsledek počítačové simulace ukázal, že výhoda při páření způsobená větším vzrůstem jedinců přivodí přenesení transgenu do divoce žijící populace. Snížená životaschopnost potomstva způsobená tímto „trojským genem“ může vést až k úplnému vyhynutí populace.

Transgenní losos roste 2-3 krát rychleji než jeho divoce žijící bratr. Cizí gen totiž způsobuje, že geneticky manipulovaná ryba roste nejen pouze během letních měsíců, ale prakticky celý rok. Velikost těla však není vždy výhodou. Díky vysoké míře nárůstu tkáňové hmoty jsou transgenní ryby věčně hladové, agresivní, hůře plavou, mají oslabený skelet a objevují se u nich časté deformace hlavy.

Děravý cedník sterilizačních technik

Jak již bylo zmíněno,

společnost Aqua Bounty Farms (pobočka A/F Protein, Inc.) je v současné době připravena prodat 15 milionů lososích jiker. Tyto jikry byly sterilizovány a neměly by tedy mít možnost křížit se s přirozenou populací, i kdyby do přírody unikly. Někteří experti však varují, že žádná v současné době známá sterilizační technika není stoprocentně účinná.

Nejčastěji používanou sterilizační technikou je dnes metoda založená na ovlivnění počtu chromozomálních sad. Zatímco normální rybí jedinci jsou diploidní (mají dvě chromozomální sady), ryby se třemi sadami chromozomů jsou neplodné. Triploidizace ryb, které se docílí působením tlaku na jikry, je sice možná, ale vždy zůstane neovlivněno jisté procento jedinců, kteří jsou pak normálně plodní. Jakkoliv

Výzkumné studie dokazují, že světové zásoby přirozeně žijících lososů by se rapidně snížily poté, co by se přírodní lososi spářili s agresivními monstry pocházejícími z laboratoří genetických inženýrů.

malé množství fertálních ryb by však mohlo znamenat katastrofu pro obyvatele podmořského světa. Výzkumy americké University v Purdue ukázaly, že pokud by se 60 fertálních geneticky manipulovaných ryb vmísilo do populace 60 000 divoce žijících ryb, mohly by tuto přirozenou populaci zničit během pouhých 20-30 let.

Přestože se biotechnologický průmysl snaží geneticky manipulované ryby co nejrychleji uvést na trh, je jasné, že komerční

aquakulturní chovy nemohou v současné době zaručit, aby žádná ryba neunikla. Úniky chovných ryb jsou naopak běžné. Dokládá to i příklad z roku 1999, kdy uniklo 300 000 ryb z farmy ve Washingtonu nebo případ z loňského prosince, kdy 100 000 chovných lososů uplavalo z chovných sádek v Maine. Je jasné, že pokud dojde ke komerčnímu využití geneticky manipulovaných ryb, dříve či později se tyto manipulované ryby smísí s přirozeně žijícími. A to by znamenalo katastrofu pro celou rybí populaci.

Ostatní ryby, jak je neznáte

I jiné společnosti se snaží uvést na trh geneticky manipulované ryby s novými vlastnostmi. V USA se vědci již několik let pokoušejí vpravit hmyzí geny do okouna proužkovaného. Experiment je zatím ještě v plenkách, ale vědci doufají, že nové ryby budou rezistentní vůči chorobám.

Ani Čína a Indie nezůstávají pozadu. Zde se provádějí pokusy s kapry, do nichž se vpravuje gen pro tvorbu lidského růstového hormonu. Nově získané ryby by měly vykazovat až stopadesátiprocentní nárůst tkáňové hmoty a zároveň být tolerantní k nízké hladině kyslíku v řekách. Pokusy však ukazují, že geneticky manipulované ryby se stále vyvíjejí s deformacemi hlavy a čelistí, což je výsledek nepřírodně rychlého nárůstu těla.

Pokusy s vpravování genů cizích druhů se však nedělají jenom na rybách. Rybí geny se pro změnu vpravují zase do králíků, brambor a jahod, jimž by měly zajistit lepší ekonomické vlastnosti jako např. vyšší odolnost vůči chladu.

Zvítězí rozum?

Zbývá zmínit se o tom, jak se na zavádění geneticky manipulovaných ryb dívají samotní chovatelé ryb. Asociace chovatelů atlantických lososů a Asociace chovatelů lososů v Britské Kolumbii použití geneticky manipulovaných ryb převážně odmítají a negativní stanovisko vyslovili i představitelé průmyslu vodních farem z USA. Znepokojení nad komerčním využitím geneticky manipulovaných ryb však nevyjádřili pouze představitelé rybího průmyslu a náboženských organizací, ale například i vědecká komunita v čele s Americkou Společností Ichtyologů a Herpetologů a Královská akademie věd v Kanadě. V České republice se proti rozšíření geneticky manipulovaných ryb vyslovila například Společnost chovatelů ryb v Českých budějovicích.

Další zdroje informací na internetu:

Daily News:

http://abcnews.go.com/sections/us/DailyNews/ge_salmon010509.htm

Greenpeace:

<http://www.greenpeace.org/~geneng/highlights/gmo/GEfish.htm>

Video:

<http://www.greenpeacecanada.org/e/campaigns/gmo/video/>

Animace:

<http://www.greenpeacecanada.org/e/campaigns/gmo/video/fishanim.html>

GREENPEACE ŽÁDÁ

- ▷ **Zákaz komerčního použití geneticky manipulovaných ryb.**
- ▷ **Dokud nevejde zákaz v platnost, každá suverénní země musí přijmout svou vlastní zodpovědnost za výzkum, vývoj a vypouštění geneticky manipulovaných ryb.**
- ▷ **Pozastavení dalšího výzkumu zaměřeného na vývoj geneticky manipulovaných ryb.**

Koncem března oznámil prezident George Bush, že USA odstupují od mezinárodní dohody o omezování produkce plynů způsobujících skleníkový efekt, která byla vyjednána v roce 1997 v japonském Kjótu. Spojené státy jsou přitom zdaleka největším výrobcem skleníkových plynů. Se svými necelými pěti procenty světové populace jich produkují plných 30 procent. Důvodem změny postoje je údajně obava o americkou ekonomiku. "Nepřijmu plán, který uškodí našemu hospodářství a našim pracujícím," prohlásil George Bush.

Evropská unie vyslovila nad připravovaným krokem znepokojení. Japonsko Spojené státy vyzvalo, aby svůj postoj přehodnotily. Tichomořské státy, které čelí hrozbě zaplavení

Ukázalo se, že neaktivnější byly právě ropné a uhelné společnosti.

Greenpeace vyzvalo stovku hlavních amerických společností, aby se od Bushovy politiky veřejně distancovaly. Kampaň proběhla pod slovní hříčkou Global Warning to US Business (Global Warning je globální varování namísto Global Warming, což je globální oteplování) Organizace zaslala vedení těchto společností dopis, aby nový Bushův postoj ke Kjótskému protokolu odmítly. Pokud tak neučiní, budou čelit následkům ze strany znepokojených spotřebitelů, institucí a organizací po celém světě. Greenpeace položilo ředitelům největších amerických společností tyto čtyři otázky, jež měly jedno společné téma: Podporuje vaše

S Bushem v buši

Ředitel americké pobočky Greenpeace John Passacantando na Den Země: Prezidenta Bushi, chraňte planetu, ne znečišťovatele.

díky stoupání hladiny moří, projevíly zděšení.

Proti Bushovi ostře vystoupil francouzský prezident Jacques Chirac i německý kancléř Gerhard Schröder. Také britský ministr životního prostředí Michael Meacher označil Bushovo rozhodnutí za velmi vážné, neboť globální oteplování je nejnebezpečnější a nejobávanější výzva lidstva v následujících sto letech. Bush se zastal snad jen Václav Klaus. "Je velkým štěstím, že se našel politik, který se odvažuje foukat proti větru," napsal v článku Ekologie nebo prosperita otištěném v pražském Večerníku.

Nově vyhlášená aktivita presidenta Busha doslova zvedla Greenpeace ze židlí. Hrozí nebezpečí, že cokoli se podařilo na poli ochrany klimatu za posledních 10 let dojednat, bude v mžiku vyhozeno oknem. Akce následovala téměř okamžitě. Greenpeace v USA obstarali informace z volební kampaně o tom, kdo a jakými částkami Busha podporoval.

společnost Kjótský protokol a akceptuje zprávu ICPP (mezinárodní klimatický panel 2500 vědců)?

Spolu s odmítnutím klimatických dohod Bush oznámil, že otevře tzv. národní petrolejové rezervy (určené pro případ války) a zahájí těžbu ropy v přírodní rezervaci na Aljašce. S obvyklou dávkou slabomyslnosti prohlásil: "Pomohlo by, kdybychom otevřeli aljašskou rezervaci ANWR těžbě ropy. Bylo by chybou to neudělat. A vyzývám vás všechny, abyste tam jeli a přesvědčili se, jak je ta země krásná." Bush je zkrátka vděčným terčem vtipů. Jedním z posledních, které se na akcích Greenpeace objevily, byl i slogan "Stop Bush-wacking the climate" (slovní hříčka z bush-walking, tedy procházka buší).

Pavla Slabá má ráda bicí, Kurta Vonneguta a radikální feministické autorky. Sama ve svých postojích je spíše umírněná. Pro Magazín Greenpeace odpovídala ve svém bytě v Praze na Veleslavíně, lehce upoutána k dřevěné židli.

Pavlo, pryč na vás letí muži, je to pravda?

Asi tomu tak skutečně bude. Přinejmenším nedávno na mne jeden doslova sletěl. Dopadlo to ale dost smutně. On totiž padal a já se ho snažila zachránit. Najednou jsem ucítila takové prasknutí v boku a skončilo to zlomenou kyčlí. Původně jsem si myslela, že jsem Xena - princezna bojovnice. Teď vidím, že budu muset ještě hodně trénovat.

a jejich muži si nacházejí mladší ženy. Takže ten problém tu skutečně je. Známa feministická autorka Lydia Lunch k tomu říká: Nemůžeme poslat všechny muže na Mars jen proto, že pětasedmdesát procent z nich jsou chroničtí hajzlové; musíme myslet na ty, co jsou ochotní se změnit a na ty, co se opravdu snaží. A známý feministický slogan praví: Poslali jste muže na Měsíc? Tak proč je tam nepošlete všechny? Podle mě je dost reálná šance, že se muži otevrou a uvědomí si, jak je - ostatně stejně jako ženy - společnost manipuluje do určitých genderových rolí (obě pohlaví jsou jimi spoutána a cítí se v nich špatně) a že se pak věci změní k lepšímu. Na jednom autě v Kalifornii jsem viděla nápis: Hlava funguje jako padák - jenom když se otevře. V konečném důsledku jde vlastně o to znovu a znovu se spolu pokoušet komunikovat.

terie byla totiž velmi dlouho považována za ženskou nemoc, která souvisí s dělohou, a jako takovou ji lékaři také studovali. Domnívali se, že může pomoci objasnit rozdíly mezi mužem a ženou. Až teprve po první světové válce se přišlo na to, že vojáci vystavení šokům a válečným útrapám jevíli úplně stejné příznaky jako hysterické ženy. Později v padesátých letech byla histerie dokonce vyřazena ze seznamu nemocí, protože se přestala vyskytovat. Stalo se z ní spíše jakési osvočení z přílišné emocionality.

Já bych se teď rád věnoval Vaší tvorbě. Dovolím si osobní pohled: poprvé jsem se s ní setkal koncem osmdesátých let, když se na jedné ilegální LP desce objevila píseň, kterou myslím nahrála ještě Panika. Jaký byl vlastně osud onoho zakázaného elpíčka?

Holky v kapele to mají

Pavla s dcerou Naomi: Jsem ze všech holek z kapely nejvěšší maniak na rockovou hudbu. Když jsme začali, poslouchala jsem hlavně King Crimson, Pink Floyd a Franka Zappa.

Jste známá tím, že jste psala písničky a hrála je v dívčích rockových kapelách Plyn, Dybbuk a Zuby nehty. Poslední dobou jste stále více vidět v ženském hnutí. Co vás k feminizmu přivedlo?

Oddělila bych své hraní od ženského hnutí, protože my tyto věci v kapele nesdílíme. Dokonce bych řekla, že v tomto bodě mezi námi v minulosti panovaly dost ostré neshody. Můj pohled vyplývá z toho, že jsem studovala překladatelství, anglistiku, a tudíž jsem se od začátku tímto světem zabývala, hlavně tím, co přicházelo z Ameriky a z Anglie. Právě když jsem studovala, tak to nejzajímavější téma tam byl feminismus. Všichni zajímaví lidé, kteří odtamtud přijížděli, vyprávěli o tom, co se děje na tamních univerzitách. A právě tohle byl svět, který jsem holkám v kapele nedokázala předat. Ony to zkrátka mají nějak jinak.

Jsou dnes muži vůbec ještě k něčemu dobří? Zlí jazykové tvrdí, že by je do budoucna mohly úplně nahradit banky mražených spermií.

Já osobně mám muže hodně ráda a mám s nimi i hezké vztahy. Avšak některé feministické hvězdy, jako třeba Germaine Greer, která na počátku věřila v komunikaci mužů a žen, třeba i prostřednictvím výdobytků sexuální revoluce, jsou dnes skutečně zklamané a hovoří o tom, že muži nedokáží uspokojit emocionální potřeby žen. Osobně tuto zkušenost nemám. Měla jsem asi štěstí, že jsem se potkávala s dobrými muži. Vezmu-li to ale odosobněně, vím o spoustě nešťastných holek. Většina mých kamarádek dnes prožívá krizi středního věku, přesněji řečeno, krizi svých partnerů: žijí samy

Hlava nás může zachránit, protože funguje jako padák - ale jenom tehdy, když je otevřená, soudí Pavla Slabá, kytaristka dívčích skupin Plyn, Dybbuk a Zuby nehty

Svého času jste prohlásila, že tato doba, co se týče postavení ženy, je výjimečná a že brzy cosi skončí.

Někdy to tak opravdu cítím, jindy propadám skepsi, že se nikdy nic nezmění. Feminista Mírek Vodrážka je v takovém vizionářství mnohem odváznější, chápe hnutí žen jako exodus z otroctví a má pocit, že jde o víc než revoluci... Nikdo z nás neví, co tento fenomén bude znamenat a kam až nás dovede.

Souhlasila byste s názorem, který implikuje Milan Machovec, že pokud může něco zachránit dnešní svět před hrozbou ekologické katastrofy, pak jsou to ženy?

Já se domnívám, že k té záchráně musejí ženy a muži dospět společně.

Poměrně nedávno jste v jedné anketě hovořila o knize Elaine Showalterové, která se zabývá hysterií. Tento jev se v dnešní době údajně znovu objevuje zejména v souvislosti s působením médií. Jak tomu máme rozumět?

Autorka se mimo jiné věnuje například syndromu války v Perském zálivu. Hovoří o doktorovi, který tvrdí, že se od svých pacientů touto nemocí nakazil a vypadaly mu všechny zuby. Jedná se vlastně o jakousi psychosomatickou vazbu a to je velmi zajímavé. Samotná hys-

Musím vás opravit, my jsme se tehdy jmenovaly Plyn. Kapelu jsme založily s Hankou Řepovou a Markou Míkovou už v osmdesátém roce. (Náš slogan tehdy zněl: Pusťte si plyn, plyn pusťte vás.) A tuhle desku sestavil Mikoláš Chadima, který jako jeden z mála dokázal překročit rámeček běžného rockerského nadávání a snažil se podporovat druhé. Byla to první kolekce kapel nové české hudební vlny.

Ta skladba na desce, která tuším vyšla v Itálii, se jmenuje Kilgore Trout. Vy jste ji otextovala a složila jste k ní i hudbu. Řekl bych, že je to taková punková, snad i trochu existenciálně laděná fantazie. Pomyslný děj se odehrává v New Yorku. Ale kdo je vlastně Kilgore Trout?

Inspirovala jsem se tu Kurtem Vonnegutem, kterého jsem tehdy v osmdesátých letech hodně četla. A Kilgore Trout je hrdinou většiny Vonnegutových knih. Je to takový šílený vetřák stařec, který si píše spoustu vědecko-fantastických románů a různě prolíná Vonnegutovými příběhy.

Tušila jste tehdy, že si vezmete za muže Američana?

To jsem tedy netušila.

A chtěla byste nám o svém muži a o vašem vztahu něco říct?

Můj muž se narodil v Kalifornii. Pochází

z neuvěřitelně chudé rodiny a díky tomu mi pomohl zbořit některé z mnoha mýtů o USA. Já jsem sice amerikanistiku studovala jako obor a věděla jsem už toho dřív o Americe dost, ale teprve docela nedávno mě šokovalo, kolik lidí tam vlastně dnes žije v naprosto šílených podmínkách a jak krutě s nimi tyhle poměry mávají. To, čemu jsme věřili, například, že je to společnost nadbytku, se týká vlastně jen dvaceti či třiceti procent Američanů. Darrell je etnomuzikolog a vžďycky se mu líbila alternativní hudba, která přicházela z Čech (například pražská undergroundová skupina Kilhets). Byl napojený na okruh lidí, kteří se těmito věcmi zabývají. Já jsem v osmadvadesátém roce dostala Fullbrightovo stipendium a tak jsme se seznámili naprosto logicky.

jinak

Foto Günter Barboš

Dřív jsem si myslela, že jsem, že jsem Xena - princezna bojovnice. Teď vidím, že budu muset asi ještě trénovat, přiznává Pavla.

Jaký vůbec je Váš vztah k Američanům a k Americe?

Myslím, že můj vztah k Americe začal takovým tím romantickým okouzlením alternativní kulturou, která mě v patnácti letech zasáhla neúprosnou silou. Později mne začaly zajímat specifičtější problémy a napsala jsem diplomovou práci o Bobu Dylanovi. Postupně jsem začala navazovat kontakty s tamními umělci a performery, kteří se tam tak neuvěřitelně silně pojovali mezi jednotlivými městy. Ale ta Amerika, kterou jsem tehdy poznala, byla vlastně „jenom“ tou alternativní Amerikou. Zemí solárních vesnic a různých, často prapodivných, ale v každém případě vždy velmi zajímavých způsobů života. Ty jsem vžďycky toužila poznat a nakonec se mi to podařilo.

Vraťme se do Čech. Jako hudebnice jste v minulosti spolupracovala s lidmi, jejichž jména dnes úzce spojujeme s českou alternativní kulturou. V polovině devadesátých let už se skoro zdálo, že je tento fenomén

mrtný. Co pro Vás „alternativa“ dnes znamená?

Já dnes svůj postoj k alternativě i k tomu, čemu říkáme underground, trochu přehodnocuji. Dokážu víc pročitit, co lidé, kteří se tu pohybovali v undergroundu, prožívali, v jaké se nacházeli situaci, že žili v uzavřenosti a v podstatě vůbec nemohli komunikovat.

Někteří vaši uměleci kolegové pocházejí ze severních Čech (namátkou Martin Velišek anebo Miroslav Wánek, který produkoval první polistopadové album Dybbuku). Máte k této lokalitě nějaký užší či osobnější vztah?

S našimi skupinami je velmi úzce spojena především postava Míry Wánka. On totiž Dybbuk nejen produkoval, ale i vzkřísil. Celou dobu nám pomáhal, i Zubům nehtům - stejně jako spoustě dalších. Jeho kapela Už jsme doma s námi sdílela zkušenosti, byli jsme vlastně takové bratrské-sesterské skupiny. Jezdili jsme i na společná turné, která byla naprosto skvělá. Wánek má úžasnou schopnost dívat se dál; je to kulturní aktivista v tom nejlepší slova smyslu. V jeho osobě se v mnohém koncentruje to, co přinesla tepleká alternativní kultura celým Čechům. A jinak jsme také měly ve skupině dlouhou dobu saxofonistku Alici Flesarovou, která odtamtud pochází, natáčely jsme s ní dokonce jeden klip na zámku Jezeř, odkud jsme si prohlédly místní „měsíční“ krajinu. A je také fakt, že jsme poměrně často v minulosti hrály v Tepličích.

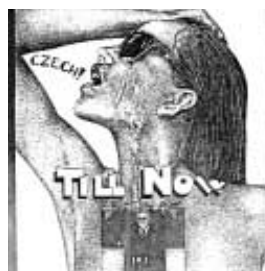
Vraťme se ještě na okamžik do osmdesátých let. Jaké jste třeba jako hudebnice začínající dívčí kapely Plyn měly vzory?

Já z nás všech byla ten největší maniak na rockovou hudbu. Poslouchala jsem King Crimson, Pink Floyd a Franka Zappu, který bohužel později zkozlovatel a začal mě štvát. Právě když vznikala naše skupina, začaly se objevovat klasické punk-rockové věci, které mne úplně sebraly. Tehdy jsem netušila, co všechno je za tím, cítila jsem jenom tu energii. Za ostatní členky kapely mluvit nemohu, ale myslím si, že ony nebyly tak zběsilé ve fandění rockové hudbě jako já...

Souhlasíte s názorem, který připojil Vojtěch Lindaur k prvnímu polistopadovému vinylu Dybbuku, že nebyť počátkem osmdesátých let tak drsná doba, pravděpodobně byste místo punk-rocku hrály folk?

Osobně mám z folku leccos ráda, ty styly se v podstatě dost často překrývají. Ale já mám odjakživa ráda bicí a myslím, že by mi v tom folku chyběly...

Když už vzpomínáme, ještě se vás krátce zeptám na devadesátá léta. Jaký z nich máte pocit?

První kolekce kapel nové české hudební vlny vyšla před sedmnácti lety v Itálii. Pavla Slabá tehdy hrála v dívčí punkové skupině Plyn.

Z mého osobního hlediska to byla skvělá doba, protože jsem začala učit na Karlově univerzitě, což pro mě byla nádherná práce. Vstoupila jsem do akademického světa a na přednáškách jsem se seznámila se spoustou zajímavých lidí. Ta doba byla závratně svobodná už jen tím, že se konečně dalo cestovat. Začaly se vyučovat gender studies. Na první pohled to tedy byla doba otevřenosti - to je můj první, osobní dojem. Kdybych tu dobu ale začala rozebírat třeba sociologicky, pravděpodobně by to byl docela slušný průser.

Není žádným tajemstvím, že jste již nějakou dobu maminka. Možná to bude znít jako klišé, ale já se přesto zeptám: Jak na tuto životní zkušenost reaguje někdejší Rebelka bez příčiny?

Myslím, že my jsme byly ještě z generace, kdy žena měla děti ve dvaceti a i my jsme to tak víceméně braly. Teprve zpětně, když dnešní ženy začínají mít děti až po třicítce, vidím, že život mohl být i jiný. Už jsem to naznačila - názory ve skupině se i na tyto věci často lišily. Některé moje spoluhráčky například zastávaly názor, že se o těchto věcech nemá příliš mluvit. Já se naopak dodnes přikláním k feministickému postoji, že osobní je politické a o těchto věcech se mluvit má. Když se mi narodil můj syn Damian, kterému už je šestnáct let, mým rodičům bylo okolo padesáti, a tak se o něj skvěle starali a on je dodnes vnímá jako báječné prarodiče. Dnes si ale nedokážu představit,

že bych při mateřství dělala totéž, co v polovině osmdesátých let.

A jak se díváte na dnešní mladé a jejich kulturu?

Já ji díky Damianovi vnímám velice silně, protože on má hodně rád rap a hip-hop. Chodí na velké koncerty, disc-jockeye z Brooklynu a tak a já jsem hrozně šťastná, že jeho generace má tenhle neuvěřitelný kontakt se světem, který nám úplně chyběl. Případá mi, že hip-hop i rap jsou politickou hudbou s obrovským poselstvím, tak jako to pro nás bylo třeba reagae - myslím, že je prostě úžasná.

Děkujeme za rozhovor

PAVLA SLABÁ - JONNSON

Autorka, kytaristka a baskytaristka dívčí kapely Plyn, která se později proměnila v Dybbuk a posléze v Zuby nehty. V domácím prostředí je vnímána jako jedna z představitelk českého feminismu a genderových studií (jež se zabývají vztahy mezi muži a ženami). V devadesátých letech přednášela na Karlově univerzitě. Společně se svým mužem Darrellem, šestnáctiletým synem Damiánem a dvouletou dcerou Naomi žije v Praze.

Farmář Percy Schmeiser vysévá řepku. Jaké je však jeho překvapení, když na něj firma Monsanto krátce na to podává žalobu. Viní ho, že načerno pěstuje geneticky manipulovanou (GM) řepku, na kterou má tato firma patent.

však na Percyho přišlo udání. Prý na svém pozemku pěstuje "na černo" geneticky manipulovanou řepku značky Roundup ready od firmy Monsanto. Firma Monsanto se začíná pít po "pravdě" a nasazuje vlastní detektivy. Ti odbírají vzorky ze Schmeiserova pozemku a údajně zjišťují, že na něm skutečně roste jejich

firma žádá 15 450 amerických dolarů (15 USD na akr) za licenční poplatky a dalších 105 000 USD jako zisk z pěstování této řepky v roce 1998.

Patenty na život

Po staletí mohli farmáři pěstovat na své

Monsanto versus Percy Schmeiser

Nedávný soud firmy Monsanto s farmářem Percy Schmeiserem předznamenává dobu, v níž zemědělci, kteří mají svá pole v blízkosti geneticky manipulovaných plodin, budou muset platit poplatky firmám za produkty, které si nikdy neobjednali a nemají z nich žádný užitek.

Jako odškodnění žádá Monsanto více než 100 000 dolarů. Farmář se brání. Osivo pochází z minulého sklizně a on nikdy vědomě geneticky manipulovanou řepku nepěstoval. Zasedá soud, přítomní čekají na verdikt. Vinen či nevinen?

Monsanto nasazuje detektivy

Píše se rok 1997. Farmář Percy Schmeiser pěstuje na svých polích v blízkosti Bruna v Saskatchewanu, 80 km severovýchodně od Saskatoonu řepku olejnou. Nechává si část úrody ze sklizně jako osivo pro příští rok, tak jak to dělá každoročně. Je to běžná praxe většiny zemědělců na celém světě. U rolníků v Indii představují semena z vlastní sklizně nebo semena získaná výměnou se sousedy až 80 % z celkového množství používaného osiva.

V roce 1998 vysadil Percy Schmeiser semena z úrody roku 1997. Poté, co začala řepka růst,

Loni na jaře vypukl v Evropě skandál, když se ukázalo, že v Německu, Anglii a dalších zemích bylo značné množství polí nechtěně oseto semeny kontaminovanými geneticky manipulovanou řepkou. Semena přirozeně tradiční řepky, kterou z Kanady dovezla holandská společnost Advanta, byla kontaminována pravděpodobně prostřednictvím pylového přenosu z okolních polí. Protože šlo o v Evropě nepovolenou odrůdu, musela být řepka posekána a pole zaořáná. Na snímku aktivisté Greenpeace pomáhají německým farmářům v Landenau sklízet kontaminovanou řepku.

Roundup ready řepka. Následuje žaloba. Nadnárodní firma se sídlem v St. Louis tvrdí, že Percy Schmeiser v roce 1998 vědomě pěstoval na své farmě řepku odolnou na herbicid Roundup, a to bez povolení firmy. Jako náhradu

půdě, co chtěli. Zda to bude pšenice, kukuřice, sója, slunečnice nebo zelenina, bylo vždy jejich svobodně rozhodnutí. Jak je tedy možné, že firma mohla zažalovat Percyho Schmeisera za to, co vysel na svém poli?

Na vině je patentování, přesněji řečeno jeho novodobý výklad. Lidé si nechávali patentovat své vynálezy už v minulém století, na tom nebylo nic neobvyklého. Problém nastal ve chvíli, kdy nadnárodní společnosti ženoucí se za ziskem napadlo, že by si mohly nechat patentovat jednotlivé geny, nebo dokonce celé rostliny a zvířata. Jsou však geny, rostliny nebo živočichové, byť s vloženým cizím genem (transgenem), vynález, aby mohli být patentovatelné? Jistěže ne! Jestliže někdo popíše do té doby neznámou rostlinu nebo brouka, je to objev a ne vynález. A objevy na rozdíl od vynálezů se patentovat nedají, nebo lépe řečeno donedávna nedaly. Bohužel patentové úřady v současné době velice často podléhají tlaku komerčních firem a nechávají patentovat objevy a přiznávají firmám „patenty na život“.

Představme si, že vědci, kteří objevili a popsal chemické prvky, by si nechali tyto prvky patentovat. My bychom jim pak museli platit licenční poplatky například za kyslík. Znamenalo by to platit za každé naše nadechnutí. Patentování genů je založeno na stejném principu. Stejně jako chemické prvky tvoří základ chemických sloučenin, jsou geny zodpovědné za tvorbu bílkovin, základních stavebních jednotek živých organismů.

Nedávno zveřejněné výsledky namátkového testování semen připravených k vysetí v zemích EU prokázaly, že semena kukuřice byly nejméně ve třech případech kontaminována geneticky manipulovanou odrůdou firmy Novartis. Jak k tomu dochází? Odborníci soudí, že ke kontaminaci může dojít pylovým přenosem ze sousedních polí. Na snímku testy prováděné v německé laboratoři Hydrotex ve Freiburgu.

Prasečlověk

Americká firma Celeron nedávno oznámila, že přečetla genom člověka. Jestliže by si tato firma nechala jednotlivé geny patentovat, mohla by si teoreticky činit nárok na naši existenci. Zní to příliš neuvěřitelně, než aby to mohla být pravda? Kéž by k tomu nikdy nedošlo. Nicméně již dnes si firmy nechávají patentovat jednotlivé geny, GM rostliny a zvířata. Například australská firma Stem Cell Sciences a americká společnost Biotransplant si u Evropského patentového úřadu v Mnichově podaly v roce 1999 žádost o patent na embryo, které vzniklo spojením zárodečných buněk prasete a člověka.

Co znamená patentování rostlin v praxi? V případě geneticky manipulované Roundup ready řepky přinejmenším to, že farmář bez podepsání kontraktu s firmou Monsanto (jež vlastní na tuto rostlinu patent), nesmí GM řepku pěstovat na svém poli. Pokud kontrakt podepíše, bude v něm uvedeno, že si z úrody nesmí ponechat osivo na příští rok. To je něco, co zásadním způsobem zasahuje do živobytí farmářů. Zemědělci si po staletí nechávali část semen pro příští rok. Jak ale ukazuje případ Percyho Schmeisera, dotýká se tento precedens i farmářů, kteří geneticky manipulované plodiny nikdy vědomě nepěstovali.

Kdo je vinen?

Je 29. března 2001 a čeká se na verdikt. Komu dá soudce za pravdu? Během přelíčení Monsanto tvrdí, že v odebraném vzorku z pole Percyho Schmeisera bylo více než 90 % rostlin geneticky manipulovaných a že tudíž farmář pěstoval Roundup ready řepku nelegálně

„Vzkazuji farmářům na celém světě, aby se pustili do boje a bojovali tvrdě. Ztratil jsem padesát let své práce jen proto, že se geneticky manipulované osivo nějaké firmy dostalo do mé řepky.“
(Percy Schmeiser)

a porušil patentová práva. Terry Zakreski, obhájce Percy Schmeisera poukazuje na skutečnost, že používání vlastního osiva je nezadatelné právo každého zemědělce a že Percy Schmeiser nikdy geneticky manipulovanou řepku nepoužíval a že nepodepsal s Monsanto žádný kontrakt, který by mu to zakazoval. GM řepka se na jeho pozemek dostala patrně jako důsledek opylení z okolních polí, na kterých sousedící farmáři tuto manipulovanou řepku pěstovali, anebo nafoukáním osiva GM řepky z projíždějících nákladních aut. Dále obhájce poukázal na to, že výsledky analýz, které zjistily vysoký podíl GM řepky, nebyly provedeny nezávislou laboratoří, ale samotnou firmou Monsanto. Analýza provedená třetí stranou prokázala přítomnost GM řepky v nižším množství.

V celém sporu je zajímavá ještě jedna věc. Roundup ready řepka je geneticky manipulována tak, aby odolala postřiku širokospektrálního herbicidu Roundup, jehož výrobcem je firma Monsanto. Farmáři tuto řepku používají proto, že na ní mohou nastříkat herbicid Roundup, aniž by se museli příliš starat o množství nebo o počasí. Po postřiku pak na poli zahyne vše zelené kromě řepky, která je na Roundup odol-

Sklizeň geneticky manipulované sóji v Argentině.

ná. Podle obhajoby však Percy Schmeiser nikdy pole Roundupem nepostříkal a tak nemohl mít z pěstování GM řepky žádnou výhodu. To je podle obhajoby další důkaz, že nepoškodil patentová práva.

Goliáš zašlápl Davida

Zasedá porota a soudce W. Andrey Mac Kay vynáší rozsudek. Percy Schmeiser je shledán vinným. Pokud se s firmou Monsanto nedohodne na vyrovnání během příštích několika týdnů, bude ji muset zaplatit přibližně 10 000 USD na licenčních poplatcích a až 75 000 USD jako zisk ze své sklizně v roce 1998. Soudce zdůvodňuje své rozhodnutí tím, že množství GM řepky nalezené na poli Percyho Schmeisera nemůže být pravděpodobně vysvětleno opylením z okolních polí nebo nafoukanými semeny z projíždějících nákladních aut, jak uváděla obhajoba.

Monsanto verdikt soudu přivítalo. „Je to jasné vítězství Monsanto, což je pro nás dobrá zpráva,“ pochválil výrok soudu Trish Jordan, manažer pro veřejné záležitosti pobočky Monsanto v Kanadě. „Soudce zjistil, že Percy Schmeiser porušil naše patentové právo a shledal ho vinným.“

Na rozdíl od Monsanto však bylo toto soudní rozhodnutí pro mnohé překvapením a zklamáním zároveň. Percy Schmeiser jej komentoval slovy: „Používám vlastní osivo již mnoho let. Nyní farmářům, jako jsem já, říkají, že už to nemůžeme dál dělat, pokud naši sousedé pěstují geneticky manipulované plodiny, které se mohou dostat na vaše pole. V podstatě nám berou právo používat naše vlastní osivo.“

Margaret Mellon, vedoucí programu pro zemědělství a biotechnologii Unie znepokojených vědců (Union of concerned scientists), označil rozhodnutí soudu za „přímo fantastické“. „Jednoduše to znamená, že farmáři, kteří žijí v blízkosti GM plodin, budou muset platit poplatky firmám za produkty, které si nikdy neobjednali a nemají z nich žádný užitek,“ vysvětluje Mellon.

Tisková mluvčí Národní unie farmářů (National farmers Union), která reprezentuje 300 000 malých farmářů a rančérů v USA, prohlásila, že organizace sleduje celý případ s obavami. „Jsme velice vážně znepokojeni, co

to může znamenat pro farmáře, zvláště v případě křížového opylení způsobeného GM rostlinami.“

Budeme tvrdě bojovat

Podobných žalob jsou v USA nyní desítky. Případ Schmeiser je však první, ve kterém soud vyřkl verdikt. Dal tím najevo, že farmáři by měli platit za to, když na jejich polích budou nalezeny GM plodiny. A to i v případech, kdy dojde ke kontaminaci jejich polí, jak tomu bylo pravděpodobně v případě Percyho Schmeisera. Nemělo by tomu být spíše naopak? Neměli by škody zaplatit firmy nebo farmáři pěstující GM plodiny, jestliže dojde ke kontaminaci sousedních polí?

„Vzkazuji farmářům na celém světě, aby se pustili do boje a bojovali tvrdě. Ztratil jsem padesát let své práce jen proto, že se geneticky manipulované osivo nějaké firmy dostalo do mé řepky. Zničilo to to, pro co jsem pracoval, můj majetek a ještě jsem za to souzen,“ vysílá do světa své bojové poselství rozhořčený farmář Percy Schmeiser.

Další informace na internetu:

Informační server pro americké farmáře
<http://www.cropchoice.com/>

Unie znepokojených vědců
<http://www.ucsusa.org/index.html>

Sdružení spotřebitelů ekologického zemědělství
<http://www.purefood.org/>

Před lety potřebovali američtí stratégové chemického průmyslu vylepšit jeho špatný obraz na veřejnosti, a proto přišli s programem „Responsible care“. Český Svaz chemického průmyslu projekt převzal a říká mu honosně „Odpovědné podnikání v chemii“. Nedávno však byly zveřejněny dokumenty, které jsou chemickému průmyslu patrně nepřijemné, neboť nakukují pod pokličku jeho praktik. Studie „Za zavřenými dveřmi“ amerického Centra pro zdraví, životní prostředí a právo stopuje vytrvalou snahu chemického průmyslu bagatelizovat nebezpečné vlastnosti dioxinů a zabránit účinným opatřením proti nim. Nezávislý novinář Bill Moyers v americké televizi usvědčil výrobce PVC ze systematického utajování informací před veřejností.

Podle americké federální Agentury pro životní prostředí (EPA) je riziko rakoviny z dioxinů vyšší než rizika jiných do té doby zkoumaných chemických látek. Dioxiny napodobují v lidském těle působení hormonů a narušují mnoho tělesných funkcí. Již takové koncentrace dioxinů, které se dnes běžně nacházejí v tělech obyvatel USA, mohou způsobit vážná zdravotní poškození.

Moyers odhaluje „obchodní tajemství“

Když vyšlo najevo, že americký tabákový průmysl léta tajil výsledky výzkumů prokazující vážné ohrožení zdraví kouřením cigaret, vedlo to k lavině úspěšných žalob proti tabákovým gigantům a dramatickému poklesu popularity kouření v USA. Nyní Bill Moyers zveřejnil důkazy, že podobně se zachoval i průmysl PVC. Moyers v USA vyvolal velkou diskusi natočením dokumentárního filmu a zřízením internetové stránky, na které si každý zájemce může prohlédnout v elektronické podobě nedávno ještě přísně tajné dokumenty. Výrobci PVC podle nich tajili výsledky výzkumů ohrožení lidského zdraví vinylchloridem, kterému byli vystaveni zejména pracovníci v chemickém průmyslu. Firmy však neposkytly sebemenší informace nejen svým zaměstnancům, ale ani nic netušícím zákazníkům.

Toxické spreje na vlasy!

Základní surovinou pro výrobu PVC je vinylchlorid, u něhož bylo prokázáno, že může způsobit rakovinu jater u laboratorních zvířat. Poté začala být rakovina intenzivně zkoumána i u zaměstnanců při výrobě PVC. Záhy se však ukázalo, že ještě většímu riziku mohou být vystaveni kadeřníci. Výrobcům to bylo známo minimálně od roku 1969, kdy B. F. Goodrich ve své zprávě spočítal, že v typickém kadeřnictví přesahují koncentrace vinylchloridu tzv. bezpečnou hladinu pro pracovní prostředí. Firmy věděly, že mnohé spreje na vlasy v té době obsahovaly vinylchlorid a věděly i o tom, že může způsobit vážné zdravotní problémy. Přesto PVC průmysl veřejnost o tomto problému neinformoval.

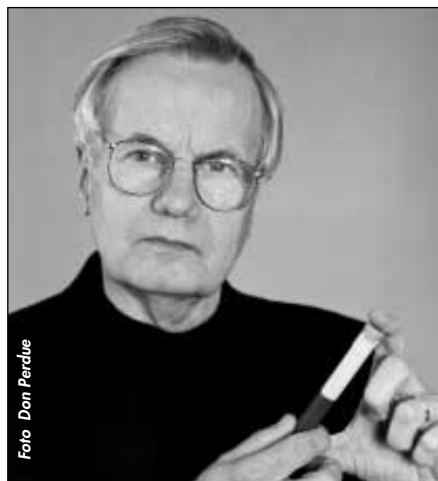
Zdá se, že PVC průmysl neměl strach o zdraví vlastních zaměstnanců nebo

zákazníků, ale bál se spíše možných soudních žalob. Namísto informování veřejnosti analyzoval možná rizika vplývající z případného soudního procesu. V lednu 1973 varovali právníci průmyslových společností před velmi vysokým rizikem právní odpovědnosti v případě žaloby: „Pokud vinylchlorid dokáže ohrozit zdraví, je odpovědnost vyrábějící společnosti vůči jejím zaměstnancům limitována zákonem... Společnost prodávající vinylchlorid jako hnací plyn má ale základní, neomezenou odpověd-

Tajné dokumenty o rakovině

Italský vědec Dr. Maltoni prokázal při pokusech na zvířatech spojení mezi vinylchloridem a vzácným typem rakoviny jater tzv. angiosarkomem. Moyers uvádí, že studie sponzorovaná evropskou asociací výrobců vinylchloridu objevila rakovinu u potkanů vystavených takovým koncentracím vinylchloridu, které byly běžné v amerických podnicích na výrobu podlahových krytin z PVC. Evropský průmysl se dohodl s americkými firmami

Chemický byznys

Novinář Bill Moyers natočil film o tom, jak chemické koncerny produkovaly tisíce chemikálií, aniž by testovaly jejich vliv na lidské zdraví.

nost vůči veškerému obyvatelstvu USA.“

Průmysl PVC patrně dospěl k závěru, že odtajnění informací o ohrožení vinylchlori-

Chlapec postižený nemocí zvanou chlorakne, kterou způsobují dioxiny

dem by mohlo vzbudit příliš mnoho nežádoucích otázek. Proto se rozhodl, že nebude varovat kosmetické salóny, ale v tichosti byznys s aerosoly opustí. Vinylchlorid byl ve sprejích nahrazen, aniž by veřejnost byla o možném nebezpečí informována. Náhradou se bohužel stala jiná nebezpečná chlororganická látka - dichlormetan. Jeho užívání ve sprejích zakázal v roce 1989 pro podezření z rakovinotvorných účinků Úřad pro kontrolu potravin a léčiv (FDA).

na předání výsledků výzkumu za podmínky, že informace zůstanou přísně tajné. Moyersovi se ale podařilo získat nejen text této dohody, ale i řadu dalších tajných materiálů, které naskenoval a pro zájemce z celého světa umístil na své internetové stránky.

Jde například o dokument Asociace chemických výrobců (CMA) z 19. října 1972 připomínající členům Technické skupiny pro výzkum vinylchloridu, že jen oni jsou oprávněni obdržet informace z evropského výzkumu a že jsou povinni podepsat závazek držet získané informace v tajnosti. Moyers získal a zveřejnil i dokumenty, které dokazují podpis závazku o utajení informací o negativních účincích vinylchloridu největšími americkými chemickými korporacemi. Dne 13. listopadu 1972 dohodu podepsaly například firmy CONOCO a Dow Chemicals, 1. prosince se přidala společnost Monsanto, která proslula svým podílem na zamoření světa polychlorovanými bifenylly (PCB) a dnes je významným propagátorem a producentem genetiky manipulovaných organismů. Tajná dohoda byla prolomena až když 4 muži pracující s vinylchloridem zemřeli na rakovinu jater.

Válka průmyslu s vládou?

Jiné dokumenty získané Moyersem přinášejí svědectví o dalších pochybných praktikách chemického průmyslu. Předseda jednoho z výborů CMA napsal v roce 1979 ve zprávě pro radu ředitelů CMA: „Pánové, toto je kampan, která má dimenzi a podrobnosti války“. Zpráva obsahuje plány na „úpravy, změny, nebo zastavení vládních opatření v oblasti omezování znečištění“ a vyzývá členské firmy k větším finančním příspěvkům na fond pro financování účinné armády (doslova „an effective army“). Ta by se skládala z lobbistů, právníků a specialistů na ovlivňování veřejného mínění. „Peníze vydané na tento útok jsou symbolické ve srovnání s případnými budoucími náklady,“ napsal předseda výboru CMA. Moyersova reportáž dokládá, že plán se z velké části uskutečnil a jeho realizace pokračuje dodnes.

Americká rada pro chemii (ACC) vypracovala důmyslný systém, kterým tečou miliony dolarů s cílem ovlivnit volbu „správných“ senátorů, kongresmanů i prezidentů. Chemický průmysl jen od roku 1980 legálně „investoval“ do ovlivnění americké politiky asi 117 milionů dolarů a od roku 1990 se pohybuje na vrcholu žebříčku sponzorů politiků. Také současný prezident George Bush ml. je jedním z těch, jejichž politickou kariéru chemický průmysl štědrě financuje.

Veřejnost za dveřmi

Centrum pro zdraví, životní prostředí a právo zveřejnilo zprávu „Za zavřenými dveřmi“,

kteřá prokazuje zamlčování zdravotních vlivů dioxinů před veřejností a ovlivňování rozhodovacích procesů ze strany chemického průmyslu. Hlavní role v této hře skryté očím veřejnosti hrají Americká rada pro chemii (ACC), obchodní organizace reprezentující stovky chemických společností, a Rada pro chemii chloru (CCC) sdružující výrobce a obchodníky s produkty chlórové chemie. Veřejně známá hrozba poškození zdraví dioxiny by přiměla politiky k regulaci činnosti dioxinů,

pod níž dioxiny žádné ohrožení nepředstavují. Na podporu těchto tvrzení zorganizoval Chlorový institut v roce 1990 vědeckou konferenci a tehdejší šéf EPA William Reilly slibil, že jeho úřad výsledky prezentované na konferenci přezkoumá. Průmysl se domníval, že EPA uzná prahovou hodnotu, pod níž bude působení dioxinů považováno za bezpečné, a vyvíjel silný tlak na zpracování nového hodnocení dioxinového rizika.

Dlouho očekávaný dokument publikovala EPA v roce 1994. Vědci však našli další důkazy pro předchozí hodnocení vysoké nebezpečnosti dioxinů. Bylo

potvrzeno, že pro působení dioxinů neexistuje žádná bezpečná dávka. Nově bylo dokonce prokázáno, že dioxiny napodobují v lidském těle působení hormonů a narušují mnoho tělesných funkcí. Zpráva navíc uvádí, že koncentrace dioxinů nacházené dnes běžně v tělech obyvatel USA mohou způsobit vážná zdravotní poškození.

Návrh zprávy EPA, který byl veřejnosti předložen k diskusi, se okamžitě stal terčem agresivní kampaně „dioxinového“ průmyslu. Vědci financovaní byznysem se pokusili zpochybnit několik kapitol dokumentu a EPA byla vystavena tlaku, aby vydání finální verze zprávy bylo odloženo. Znečišťovatelům se skutečně podařilo dosáhnout svého a EPA na úpravách dokumentu pracovala celých šest let. Během nich firmy nadále pokračovaly v zamořování životního prostředí a lidé byli i nadále vystaveni dioxinům.

Když v červnu 2000 EPA konečně publikovala přepracovaný návrh hodnocení rizik dioxinů, byl průmysl znovu zděšen. EPA totiž nejenže neustoupila soustředěnému tlaku, ale dokonce našla další a ještě silnější spojení mezi dioxiny a negativním vlivem na životní prostředí a zdraví. Klíčovým je zjištění, že dioxiny představují riziko ohrožení rakovinou 10 x vyšší, než na kolik bylo odhadováno v průmyslem kritizované zprávě z roku 1994! Proto průmysl zahájil novou kampaň s cílem zdiskreditovat vědecké důkazy o nebezpečnosti dioxinů, oddálit vydání konečného znění zprávy EPA a zablokovat přijetí politiky usilující o eliminaci dioxinů.

Zastrašit nebo koupit?

Jedním z nástrojů průmyslu se k překvapení veřejnosti možná stane samotná EPA, konkrétně její Vědecký poradní sbor (SAB). Jde o zvláštní útvar, jehož úkolem je vytvářet vyvážené skupiny odborníků různých zaměření a poskytovat kritické vědecké posudky na dokumenty agentury. V případě hodnocení dioxinů se ukázalo, jak dlouhé má průmysl prsty. Členové komise pro hodnocení zprávy o dioxinech podepsali prohlášení, že nemají žádné vazby s firmami produkujícími dioxiny. Přesto se později prokázalo, že celá třetina jejích členů dostává peníze od 91 podniků vypouštějících dioxiny! Někteří členové odborných panelů jsou dokonce činní ve firmách, které zpracovávají ke zprávě EPA o dioxinech námitky chemických korporací.

Dioxinový průmysl se pokusil zastavit i vydáním dalších důležitých dokumentů o zdravotních účincích dioxinů. Prostřednictvím Jamese Tozziho podal v lednu 2000 žalobu na Národní toxikologický program (NTP) a Národní ústav pro výzkum životního prostředí

Za výrok, že PVC je "environmentální jed" byla organizace Greenpeace v Rakousku žalována průmyslem. Soud však nakonec pravdivost tohoto výroku uznal.

(NIEHS). Žaloba měla zabránit tomu, aby byl dioxin zařazen do skupiny látek karcinogenních pro člověka. V říjnu 2000 zahájil Tozzi soudní proces přímo proti EPA, která také klasifikovala dioxin jako rakovinotvornou látku. Oba soudy sice Tozzi velmi pravděpodobně prohrají, ale jde patrně o součást široce koncipované zdržovací taktiky dioxinového průmyslu.

V srpnu 1999 se chemický a chlorový průmysl pokusily ovlivnit stanovisko americké delegace jednající o celosvětové dohodě o zákazu 12 toxických chemikálií (tzv. POPs Treaty). Ta má být po letech příprav podepsána v květnu letošního roku ve Stockholmu. V průběhu roku 2000 přicházely další ataky např. ze strany Aliance pro odpovědné užívání chemického průmyslu a Mezinárodní rady chemických asociací. Přesto je dohoda zakazující např. výrobu PCB či DDT a omezující produkci dioxinů připravena k podpisu.

Bush miláčkem dioxinového průmyslu

Dioxinový průmysl má svá želízka v ohni i na nejvyšších postech americké politiky. Americká rada pro chemii (ACC) totiž hrála vedoucí roli při získávání finální podpory na prezidentskou kampaň George Bushe ml. Prezident ACC Frederick Webber se v této kampani osobně angažoval a patřil k tzv. pionýrům podpory Bushovy kampaně. Je dokonce uváděn mezi největšími fundraisery s částkou přes 350 000 dolarů. Podle listu New York Times obdržel Bush od zaměstnanců chemického průmyslu a jejich rodinných příslušníků asi 973 tisíc dolarů. Wall Street Journal uvedl, že jen manažeři chemických firem věnovali na Bushovu volební kampaň více než 480 tisíc dolarů. „S Bushem se cítím pohodlně,“ přiznal otevřeně šéf ACC v časopise Newsweek.

Internetové adresy:

Stránky věnované pátrání Billa Moyerse

<http://www.pbs.org/tradesecrets/>

Stránka toxické kampaně Greenpeace USA

<http://www.greenpeaceusa.org/toxics/>

Tisková zpráva Greenpeace USA k pátrání Billa Moyerse:

http://www.greenpeaceusa.org/media/press_releases/01_03_27a.htm

: Přísně tajné

nového průmyslu. Proto společnosti vypouštějící dioxiny spustily za pomoci právníků a expertů na ovlivňování veřejného mínění mohutnou kampaň s cílem skrýt před veřejností rakovinotvorné a jiné závažné zdravotní účinky dioxinů.

Jak velká jsou rizika?

Americká federální agentura pro životní prostředí (U.S. EPA) dokončila první zhodnocení zdravotních účinků dioxinů v roce 1985. Odhad rizika rakoviny v její zprávě byl vyšší než rizika jiných do té doby zkoumaných chemických látek. Hodnocení bylo zpracováno na základě stejných

Bill Moyers na své internetové stránce zveřejnil tajné dokumenty o nekalých praktikách průmyslu vyrábějícího PVC

vědeckých postupů jako u jiných nebezpečných chemických látek. Proto EPA zahájila přípravu opatření ke snížení úniků dioxinů do prostředí. To však okamžitě vyvolalo protesty původců znečištění dioxiny, zejména papírenského, chemického a dalšího „dioxinového“ průmyslu. Ten označil odhad rizika za příliš vysoký a argumentoval i údajnou existencí bezpečné prahové

Vědecké studie prokázaly rakovinu u potkanů vystavených stejným koncentracím vinylchloridu, které byly běžné v amerických podnicích na výrobu podlahových krytin z PVC. Evropský průmysl se dohodl s americkými firmami na předání výsledků tohoto výzkumu, avšak za podmínky, že informace zůstanou přísně tajné.

Dne 4. dubna 2001 vyhlásila vláda kanadské Britské Kolumbie (BC) moratorium na těžbu dřeva v důležité části kanadských deštných pralesů - Great Bear Rainforest (Deštný prales velkého medvěda). Zpráva, kterou zaznamenaly všechny světové agentury, se z pohledu českého čtenáře může zdát nevýznamná. Nejedná se o žádný válečný konflikt ani opoziční smlouvu i když předcházející průběh událostí mnohdy válečný stav připomínal a smlouvy byly uzavírány také. Významnou se však stala pro ty, kterým leží na srdci společné přírodní bohatství Země. Zdá se, že se podařilo zachránit skutečně unikátní oblast, která je domovem nejen tisíciletých stromů, ale i mnoha vážně ohrožených živočišných druhů - šedého vlka, medvěda grizzly a unikátní sněhobílá mutace medvěda černého, která se nazývá medvěd Kermodův nebo také medvěd- duch (Spirit Bear).

Pralesy a ekosystémy na tomto kontinentu jsou velmi křehké. Stejně tak křehká je i naše demokracie. Pokud skutečně toužíme po těchto zázračných věcech, musíme za ně stále dokola bojovat.
(Betty Krawczykova)

Strčte ji do vězení!

Historie boje za Great Bear Rainforest je příběhem osobní statečnosti mnoha lidí, kteří nespolehají pouze na to, že vláda je nejmoudřejší a proto za nás všechno udělá. Jednou z těchto statečných osob je i 72letá prababička Betty Krawczykova - od 15. srpna 2000 vězeň číslo 03793924 v kanadském ženském nápravném zařízení v Burnaby.

Betty měla strávit 1 rok ve vězení, do kterého ji uvrhl rozsudek nejvyššího soudu v Britské Kolumbii za účast na protestech proti holosečím společnosti Interfor. Čím se Betty provinila? Sedla si ještě s jedním aktivistou na lesní cestu, kudy společnost Interfor tahala z pralesa poražené stromy. Snažila se upozornit, že Interfor zde provádí holoseče a vládní úřady to tolerují. Chtěla také ukázat, že jako občan s tím nesouhlasí a cítí potřebu svůj nesouhlas vyjádřit veřejně.

Pro neustále probíhající protesty zažádala těžební společnost Interfor o předběžné opatření, které by konání dalších protestů zakázalo. To jim bylo uděleno. Takže v okamžiku, kdy Betty Krawczykova usedla na lesní cestu, překračovala již zákon. Když ji zatýkali, prohlásila, že cítí morální povinnost předběžné opatření nerespektovat, aby zabránila daleko většímu trestnému činu - devastaci unikátního přírodního bohatství. Ze svého vězení poslala Betty dopis, který se pro ochránce přírody stal jakýmsi morálním apelem. Míchra jiné v něm říká:

"Toto je veřejný prales a my musíme mít právo vyjádřit se k tomu, jaká bude jeho budoucnost. Ekosystémy na tomto kontinentu jsou velmi křehké. Stejně tak křehká je i naše demokracie. Pokud skutečně toužíme po těchto dvou zázračných věcech, musíme za ně bojovat stále dokola. Jinak nás čeká úplná nadvláda firem a na našem kontinentu, který jednou odkážeme našim vnukům, zbyde díky kácení pralesů jen holá poušť."

Mohutné protesty proti holosečím v pralesích na západním pobřeží Kanady začaly již před rokem 1993.

Deštný prales velkého medvěda zachráněn!

Na jiném místě Betty Krawczykova identifikuje, kdo vlastně na podobných operacích vydělává a kdo ztrácí: "Kromě malé almužny, kterou Interfor platí vládě za povolení kácet naše pralesy, bere tato firma vše. Daňové poplatníci musí zaplatit vyčištění toho, co Interfor po sobě zanechá v lesích a potocích s lososy. A aby se k nespravedlnosti přidala i urážka, musí

občané platit zdoluhavé soudy, které Interfor vede proti protestujícím. Po soudech následují dlouhá vězňení, na která musí rovněž přispívat daňoví poplatníci."

Napište omluvný dopis

V porovnání s tím zní případ, který se odehrál v roce 1999, téměř kafevsky. Asi stovka pracovníků Interforu s balaclavami (čepice přes obličej, jaké používají teroristická komanda, pozn. red.) napadla na nákladních vozech tábor protestujících v údolí Eloha. Útočníci nejdříve zdemolovali všechny kamery a fotoaparáty a pak se pustili do lidí. Tři účastníky protestu zranili tak, že museli být hospitalizováni. Později bylo pět útočníků odsouzeno k podmíněným trestům, absolvování kurzů zvládnutí hněvu, psaní omluvných dopisů a odškodnění ve výši 1350 kanadských dolarů.

Mezitím seděla prababička Krawczykova ve vězení. Až o půl roku později dal vrchní soud Betty Krawczykové za pravdu a dne 26. ledna 2001 byla konečně propuštěna. Během doby, kterou strávila Betty ve vězení, obdržel předseda vlády BC na 25 000 dopisů a e-mailů, žádajících nápravu této nespravedlnosti.

Jak se ukazuje, kriminální činy jsou dnes připravovány i za dvěma správních rad a za tichého souhlasu vlád. Tyto činy zůstávají často nepotrestány.

Žádný prales neexistuje

Boj za záchranu pralesů v Britské Kolumbii však nebyl otázkou dvou protestních akcí, jak by se mohlo zdát. Šlo o 8 let trvající zápas mezi několika kanadskými dřevařskými společnostmi na jedné straně a aliancí ekologických organiza-

Během protestů proti kácení unikátních pralesů byly zatčeny a odsouzeny tisíce lidí.

cí, místních komunit a veřejností na straně druhé. V tomto boji se angažovala i organizace Greenpeace. Pralesy Britské Kolumbie se staly součástí její kampaně za záchranu světových pralesů, a to hned vedle Amazonie, pralesů v Rusku a Jihovýchodní Asii.

Kanadská buničina z tisíciletých pralesních velikánů se používá na výrobu novin, ubrousků a toaletního papíru. Deštné pralesy se tak doslova splachují do záchoda.

Čtvrtý duben 2001 (den, kdy byl vyhlášen konec těžby) se tak stal svátkem pro mnoho organizací a jednotlivců. Při oznamování svého rozhodnutí vláda BC prohlásila, že "oblast, které se říká Great Bear Rainforest je ikonou unikátní ekologické a kulturní hodnoty, kterou BC může sdílet se světem". Přitom ještě nedávno tatáž vláda a těžební průmysl označovaly tuto oblast za "pouhou představu v myslí ochránců životního prostředí, která ve skutečnosti ani neexistuje". V jejich jazyce se nazývala Mid Coast Timber Supply Area (středopobřežní dodavatel-

ská oblast dřeva). Jak poznamenal Tim Birch, kooordinátor kampaně v Greenpeace, Great Bear Rainforest zní rozhodně lahodněji.

Nejvíce však 4. duben přivítala Betty Krawczyková, které se tím potvrdilo, že její pobyt ve vězení nebyl marný. Ona však dobře ví, že není dobojováno. Na kácení pralesa bylo vyhlášeno moratorium, ale vlády se mění. Každá následující se může pokusit pod tlakem dřevařského průmyslu současně dohody podkopat.

Další informace na internetu:

Magazín Greenpeace
<http://www.greenpeace.cz/magazine/98leto/02-1.htm>
<http://www.greenpeace.cz/magazine/98zima/texty/nuxalk.htm>

Fotoalbum Great Bear Rainforest
<http://www.nrdc.org/land/forests/gb/gbinx.asp>

Mapa Great Bear Rainforest
http://www.greenpeacecanada.org/e/news/images/GBR_map.gif

V Great Bear rainforest se kácení stromy až tisíc let staré

CO ZNAMENÁ MORATORIUM?

- ▷ Zachráněno bude 20 panenských údolí o rozloze 603 000 hektarů
- ▷ Nejméně 10 050 000 nákladních vozů dřeva z pralesních velikánů nebude proměněno v toaletní papír, ubrousky a noviny.
- ▷ Území velké jako 1 201 533 hřišť na americký fotbal bude trvale vyňato z komerční těžby.
- ▷ U dalších 536 000 hektarů bylo vyhlášeno dvouleté moratorium, dokud nebude vypracován ekologický systém plánování.

CO MŮŽETE UDĚLAT VY?

- ▷ Kupujte dřevěné produkty označené značkou FSC (zaručuje, že dřevo pochází ze správně obhospodařovaných lesů). Jestliže tato značka není k dispozici, ujistěte se, že dřevo nepochází z pralesů.
- ▷ Buďte informovaní. Zeptejte se svého obchodníka (Bauhaus, OBI, Hornbach, Ikea a jiné supermarkety), odkud pochází jejich dřevo a dřevěné a papírové produkty.
- ▷ Pošlete svým přátelům pohlednici z internetu a blahopřání vládě Britské Kolumbie <http://www.greenpeacecanada.org/e/campaigns/biodiversity/action.html>
- ▷ Podpořte kampaň Greenpeace proti kácení pralesů

HOSLOSEČE V PRALESÍCH BRITSKÉ KOLUMBIE

- ▷ 1993 - Plány těžební společnosti MacMillan Bloedel na holoseče v Clayquot Sound (největším deštným prales na ostrově Vancouver) vyvolávají mezinárodní pohoršení. Do konce roku je zatčeno přes 1000 protestujících. Do vězení putují také vedoucí pracovníci poboček Greenpeace z celého světa, včetně ředitele ústředí Greenpeace International.
- ▷ 1994 - Po jednání s Greenpeace ruší společnosti Scott Paper a Kimberley-Clark (jejich papírenské produkty známe i z našich supermarketů) smlouvy s MacMillan Bloedel. Své obavy o další osud pralesů vyjadřují i jejich zákazníci v Rakousku a Německu.
- ▷ 1995 - Vláda BC akceptuje zprávu nezávislé vědecké komise, která doporučila zastavit holoseče v Clayquot Sound.
- ▷ 1997 - Kampaň za záchranu Great Bear Rainforest se rozšiřuje na centrální a severní pobřeží BC, kde holoseče provádí těžební společnosti Western Forest Products, International Forest Products (Interfor) a West Fraser Timber. Greenpeace spolupracuje s místním kmenem Nuxalků, jejichž jedno posvátné místo má být vykáčeno.
- ▷ 1998 - Dovozní smlouvy ruší zákazníci v Belgii, Holandsku, Velké Británii, Německu a Japonsku. MacMillan oznamuje, že od holosečí upouští.
- ▷ 1999 - Největší světový prodejce "hobby", společnost Home Depot se zavazuje, že nebude nakupovat dřevo z těchto oblastí. Stejný slib dává také Ikea. Delegace německých papírenských a vydavatelských společností navštívuje oblast a posléze oznamuje vládě BC ultimátum - buď zavede certifikaci a moratorium na ohrožené oblasti, nebo budou veškeré smlouvy zrušeny. Pod tímto tlakem začínají těžební společnosti vyjednávat s Greenpeace a jinými nevládními organizacemi. Odmitají však zastavit holoseče a začínají používat násilí.
- ▷ 2000 - Interfor a West Fraser odmítají účastnit se dalších jednání, porušují moratorium a pokračují v těžbě. Greenpeace zahajuje další ofenzívu. Cílem jsou tentokrát investiční společnosti a banky. Ty se po odstoupení těžařů od jednání zbavují jejich akcií a tím posilují jejich cenu ke dnu.
- ▷ 2001 - Greenpeace vyhlásuje, že další cestou, jak přivést Interfor k rozumu, je seznámit se situací jejich zákazníkům. Od ledna do března zahajuje celosvětovou sérii akcí namířených proti dovozům dřeva z těchto oblastí.
- ▷ 16. února - 40 aktivistů Greenpeace obsazuje v italském přístavu Livorno loď "Star Harmonia" pod norskou vlajkou, která dováží tisíce tun buničiny od norských firem Norske Skoig a Canfor. Ty jsou velkými zákazníky Interforu. Čtyři aktivisté plavající ve vodě brání lodi přirazit k molu. Itálie je čtvrtým největším dovozcem dřeva z BC.
- ▷ 12. března - Aktivisté Greenpeace se ve francouzském přístavu La Pallice poutají k jeřábům lodi Teal Arrow a zastavují tím vykládku kanadské kulařiny dovážené firmou Lapeyere. Veřejnost se dozvídá, že Interfor těží 95 % kulařiny formou holosečů v oblasti deštných pralesů.
- ▷ 13. března - Belgická asociace dovozců dřeva posílá varující dopis prezidentu Interfor, Duncanovi Davisovi. Vyjadřuje v něm znepokojení nad tím, že dovozci dřeva se akcemi Greenpeace dostávají pod tlak svých zákazníků, zatímco společnosti, které těží dřevo v souladu s udržitelnými principy takové problémy nemají. Varuje, že pokud nedojde ke změně, dá se očekávat, že Greenpeace zintenzivní své akce i v dalších zemích.
- ▷ 22. března - Na protest proti kanadským těžebním praktikám zasypávají aktivisté Greenpeace zahradu kanadského velvyslanectví v holandském Haagu dřevěnými třískami.
- ▷ 23. března - Loď Teal Arrow je opět terčem protestu, tentokrát v belgických Antverpách, kde měla vyložit 3600 tun papírenských produktů od kanadské firmy West Fraser. Během vykládky umístili aktivisté vedle lodi 15 metrů dlouhou maketu motorové pily.
- ▷ 4. dubna 2001 Vláda kanadské Britské Kolumbie konečně ohlašuje konec těžby.

Webové tričko - NOVINKA !

bavlněné tričko s krátkým rukávem
zelené, oranžový potisk s logem www.greenpeace.cz
(vpředu malé, vzadu velké)
Velikosti M, L, XL
Cena 250 Kč

Tričko s límečkem

bavlněné tričko s krátkým rukávem a límečkem
tmavě modré, malé bílé tištěné logo Greenpeace
Velikosti M, L, XL
Cena 290 Kč

Tričko No Time To Waste

bavlněné tričko s krátkým rukávem
černé s bílým potiskem
Velikosti M, L, XL
Cena 220 Kč

Tričko s obrázkem kosatky

bavlněné tričko s krátkým rukávem, světle šedý melír
černá kosatka a modré logo
Velikosti M, L, XL
Cena 230 Kč

Tričko Natural

velmi kvalitní tričko
z nebílené bavlny (Fruit Of The Loom) s vyšitým logem
Greenpeace
Velikosti M, L, XL
Cena 350 Kč

Čepice Natural

šestidílná čepice s kšiltlem z nebílené bavlny, vyšité
logo Greenpeace
Cena 270 Kč

Komplet Natural

tričko a čepice z nebílené bavlny
za zvýhodněnou cenu - 590 Kč

Tričko Genetic Experiment

bavlněné s krátkým rukávem, oranžový podklad +
černá potisk, oboustranné
Velikosti M, L, XL
Cena 200 Kč

Taška Genetic Experiment

nákupní taška z nebílené bavlny, černá potisk
Cena 100 Kč

Čepice tmavě zelená

šestidílná bavlněná čepice s kšiltlem, tmavě zelená,
bílá výšivka - logo Greenpeace
Cena 240 Kč

Vaše dopisy

DOPIS OD ZOOLOGA/Mláďa
bajkalského tuleňa, ktoré je
nafotené v Magazíne jaro 2001,
je unikát. Prakticky sa nedá nájsť.
A všimnite si, že na všetkých fotkách
je ten istý jedinec.

1) Keďže bajkalské tulene sa rodia
v brlohoch pod snehom, nedajú sa
nájsť inak, než so psami, alebo
prehrabávaním závejov - z toho
vyplýva, že biele sa nemôžu loviť
a ani sa vtedy nelovia!

2) srst' je zelená len prvých 2-3 dni, nie týždne, u dvojtýždňového mláďata už biela
srst' vypadáva a je riedka, a preto nezaujímavá - teda lovcí by mali len asi 8 dní
na to, aby bieleho tuleňa našli - čo je blbosť.

Bajkalské tulene sa lovia po presrstení do sivej srsti dospelých. Biele mláďata sa nazý-
va belok, sivé (lovené) - kumatkan. Bajkalrybzdvod je správne BajkalrybZAvod. Z pov-
olených 6000 zastrelených mláďat sa použije len 80 % licencií (nie 80 % zastrelených
mláďat), pretože viac sa dnes už praste uloviť nedá. Keďže bajkalský ľad dovoľuje
len asi 30 dní poľovačky na jednej lokalite, počasie to skrátí aspoň o polovicu,
a vynikajúci lovec (dnes) dokáže za deň priniesť 5-6 úlovkov, tak maximum, čo jeden
človek za sezónu uloví, je asi 50 zvierat. Ani pri najvyššej šikovnosti to teda
nedosahuje stovky tuleňov denne bežných u grónskych tuleňov (*Phoca groenlandica*).
Denne pri tom najazdia na motorkách alebo čnoch 120-180 km. O rozsahu pytlactva
vám nikto nič konkrétne nepovie (ako na Slovensku s kamzíkmi).

Miestni lovcí dohľadajú raneného tuleňa, lebo:

1) už ich stál benzín a guľku,

2) rozohnali si liežiacu skupinu a museli by míňať benzín na nájdenie
ďalšej,

3) ranené mláďata prepláva len krátku vzdialenosť pod vodou a ak náhodou medz-
itým umrie, tak ostáva na hladine - VŽDY! Potopí sa len starý samec, ale Rusi
dokážu rozoznať kumatkana na vzdialenosť niekoľkých kilometrov.

Z toho vyplýva, že pre domácich je neekonomické, nechať raneného tuleňa len tak.
Pre bohatých naopak. Výťažok z mesačnej poľovačky na tulene uživí ruskú rodinu asi
tri mesiace. Pre ľudí, ktorí dostanú plat v apríli a potom v auguste, je využívanie
prírody otázkou vlastného prežitia. Evgenij A. Petrov jazdí na lodi Obručev a má tak-
mer vždy so sebou boháčov, ktorí strieľajú (aj) samopalmi. Problém je teda
vo veľkých lodiach a bohatých poľovníkoch. Proti tým sa treba obrátiť.

Veľa šťastia praje Natália Martínková

PS: Onedlho nám vyjde článok o bajkalských tuleňoch v bratislavskej
Biológii - Martínková et al. 2001. Surface home ranges of the Baikal seals during
solid ice cover period. Biologia 2(?). Je pripravená cestopisná kniha o Bajkale
a tuleňoch. Len ju vďaka.

VYJÁDŘENÍ REDAKCE/K nepresnostem v článku Vraždění tuleních mláďat na Bajkale
uveřejněném v Magazínu Greenpeace Jaro/2000 došlo při překladu některých mate-
riálů Greenpeace z ruštiny (v níž ani jeden z nás nejsme úplně doma). Největší
chybu jsem však omylem udělal já, když jsem článek svého kolegy Jiřího Tuttera edi-
toval. Pod fotografií, na níž jeden člen expedice drží v náručí tulení mládě, jsem
v rychlosti svévolně přidělal popis: „Tato nádherná tulení mláďata jsou zabijena
pro svou sněhobílou kožešinu“. Na jiném místě je zase přehozeno pořadí vět: Věta
"Tehdy se mu říká Kumatkan." patří správně až za větu „Během dospívání dostává
jeho kožíšek velmi noblesní stříbřitě šedý nádech“. Tak vznikl dojem, že mláďata se
loví v době, když je jejich kožešina bílá. Děkujeme paní Natálii Martínkové z PFF UK,
že tyto nepřesné údaje uvedla na pravou míru a čtenářům se tímto omlouváme.
Zároveň otiskujeme fotografii jejího oblíbeného tuleního mláděte jménem Pia,
které nám Natálie poslala.
Václav Vašků

Dopisy určené pro Magazín Greenpeace označujte prosím značkou "Magazín". Můžete
je posílat také na e-mailovou adresu: wasku@cz.greenpeace.org. Redakce si vyhrazuje
právo tyto příspěvky krátit a upravovat, případně na některé dopisy reagovat.

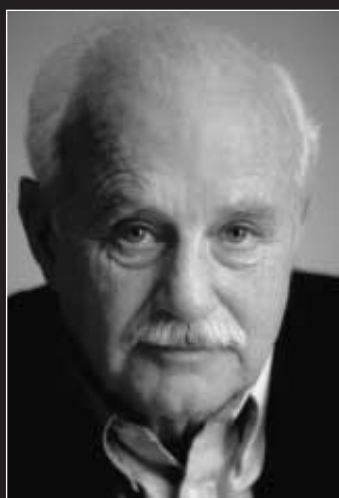

David Fraser McTaggart byl jedním ze zakladatelů Greenpeace. Později se stal jejím hlavním mluvčím a mezi lety 1979 až 1991 vykonával funkci ředitele Greenpeace International.

McTaggart se narodil v roce 1932 na ostrově Vancouver v kanadské Britské Kolumbii. V mládí byl mimořádný atlet, vyhrál mj. Kanadský národní šampionát v badmintonu. V 60. letech se stěhuje do USA a stává se úspěšným byznysmanem. Neštěstí, při kterém exploze rozmetá domek a zraní zaměstnance firmy, však navždy ovlivní jeho další osudy. Hluboce otřesený McTaggart nechává byznysu a odchází toulat se po moři.

V roce 1972 McTaggart připlouvá na své jachtě Vega k atolu Mururoa v jižním Pacifiku. Pobouřeně sleduje manévry francouzské vlády, která zde v mezinárodních vodách svévolně vyhláší zakázanou zónu, aby mohla uskutečnit pokusný atomový výbuch. McTaggart překřtí svou jachtu na Greenpeace III a zamíří přímo do zakázané zóny. Přítomnost jeho lodi v místě, kam by měla dorazit tlaková vlna atomového výbuchu, přinutí Francouze test odložit.

O rok později však jeho loď přepadne francouzské vojenské komando a McTaggart dostane takovou nakládačku, že málem přijde o oko. Jeden člen jeho posádky nicméně incident nafotí a film se mu podaří propašovat na pevninu. Fotografie obletí celý svět: Zpráva o pirátském útoku, který se odehrál v mezinárodních vodách, plní první stránky novin.

V roce 1977 se McTaggart snaží získat podporu pro Greenpeace v Evropě. Krátce na to jsou založeny pobočky Greenpeace celkem v devíti evropských zemích. V roce 1979 McTaggart usiluje o sjednocení jednotlivých skupin Greenpeace a vytváří společné ústředí s názvem Greenpeace International.

V letech 1975 až 1991 McTaggart organizuje kampaně Greenpeace na záchranu velryb, proti potápění jaderného odpadu do moře, proti produkci toxického odpadu k zastavení atomových testů a k ochraně Antarktidy.

V září 1991 se McTaggart stahuje do ústraní na malou farmu v Itálii, kde se věnuje ekologickému zemědělství a příležitostně pokračuje v práci na záchraně velryb prostřednictvím své vlastní nadace. Dne 23. března 2001 umírá při autonehodě nedaleko Říma. Humor ho však neopustil do konce života. Jedním z jeho přání bylo, aby přátelé z Greenpeace uspořádali po jeho smrti večírek na některé z lodí, které měl tak rád: "Kdo ale bude plakat, zaplatí na místě pokutu 100 dolarů," napsal McTaggart do své závěti...

Zprava doleva: David McTaggart, Chris Robinson a Henk Haazen míří k atolu Mururoa v tichomoří, aby zabránili pokusnému jadernému výbuchu, 1995.

David McTaggart In Memoriam

Fotografie z roku 1981: David McTaggart na palubě jachty Vega během protestní plavby proti atomovým testům na atolu Mururoa.

**Pomozte Greenpeace chránit planetu Zemi
Přidejte se k nám!**

Greenpeace, Českomalínská 27, 160 00 Praha 6,
tel.: 02/24 31 96 67, fax: 02/311 22 89, e-mail: greenpeace@ecn.cz, internet: www.greenpeace.cz